

RAUTAVAARA

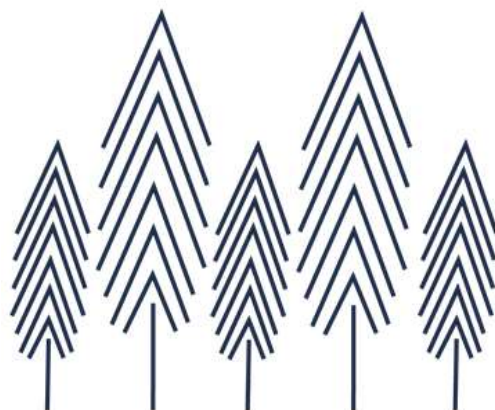

PARAS LUONNOSTAAN

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2020 – 2025

Tulevaisuus on lapsissa, nuorissa ja perheissä

Hyvinvointilautakunta 15.6.2020 § 37
Kunnanhallitus 22.6.2020 § 92
Kunnanvaltuusto 12.10.2020 § 25

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO JA LÄHTÖKOHDAT.....	3
2 LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN SOSIAALITYÖ, TUKITOIMET JA PALVELUT.....	4
3 ENNALTAEHKÄISEVÄT PALVELUT LAPSILLE, NUORILLE JA PERHEILLE	7
3.1 Neuvolatoiminta.....	7
3.2 Perhesuunnitteluneuvola.....	8
3.3 Äitiysneuvola.....	8
3.4 Lastenneuvola	8
3.5 Kouluterveyshuolto.....	8
3.6 Kehitysvammaisten lasten ja nuorten erityishuolto	8
3.7 Päihde- ja mielenterveyshuolto	9
4 VARHAISKASVATUS	9
4.1 Perhepäivähoito.....	10
4.2 Päiväkoti.....	10
4.3 Päivähoidon yhteistyötahot.....	10
4.4 Varhaiskasvatuksen tarve	11
5 KOULU TUKESSA LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA.....	11
5.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelma	11
5.2 Salassapito	11
5.3 Oppilas- ja opiskelijahuollon toimijat.....	12
5.4 Turvallinen oppimisympäristö	12
5.5 Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen.....	13
5.6 Nivelvaiheiden tiedonsiirto	13
6 OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLLON TOIMINTAMALLIT JA OPPILASHUOLTORYHMÄ.....	13
6.1 Yhteisöllinen oppilashuolto.....	13
6.2 Kouluastekohtainen oppilashuolto	14
6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto	15
7 NUORISOTOIMI	17
7.1 Nuorisotiedotus ja neuvontapalvelut.....	17
7.2 Rautavaaran Nuorisovaltuusto RaNuVa	17
7.3 Rautavaaran nuorten ohjaus- ja palveluverkosto.....	17
8 ETSIVÄ NUORISOTYÖ	18
8.1 Nuoret ja nuoret aikuiset 16 – 29 -vuotiaat.....	18
8.2 Ennaltaehkäisevä työ	19
9 YLEISSIVISTÄVÄ TYÖ	19
9.1 Kirjastopalvelut	19
9.2 Kansalaisopisto	20
9.3 Kulttuuritoimi.....	20
9.4 Liikuntatoimi	20
10 MUITA LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA TUKEVIA TOIMIJOITA	21
10.1 Rautavaaran nuorisosirkus.....	21
10.2 Rautavaaran Evankelisluterilainen seurakunta.....	21
11 TYÖLLISYYSSTRATEGIA.....	22

1 JOHDANTO JA LÄHTÖKOHDAT

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla **ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä** kunnassa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (lastensuojelulaki 12 §) laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

Täytäntöönpano, seuranta ja arviointi

Kunnanvaltuusto hyväksyy suunnitelman sekä seuraa ja arvioi sen toteutumista vähintään kerran valtuustokauden aikana. Valtuuston tulee ottaa suunnitelman toteuttaminen huomioon kunkin vuoden talous- ja toimintasuunnitelmassa. Suunnitelmaa päivitetään suunnitelmakauden aikana tarvittaessa.

Suunnitelman seuranta ja arviointi on vakiintunut osa kunnan toiminnan ohjauksen kokonaisuutta. Keskeiset seurannan ja arvioinnin kohteet voidaan ryhmitellä seuraavasti:

1. lasten ja nuorten hyvinvoinnin muutokset
2. palvelujärjestelmän toimivuus ja kasvuympäristön tilanne sekä
3. suunnitelman tavoitteiden toteutuminen

Yhteys strategiaan

Lakisääteisen suunnitelman keskeiset painopisteet ja tavoitteet tulee sisällyttää kuntastrategiaan.

Toteuttaminen käytännössä

Suunnitelman toteuttamista tulee johtaa ja koordinoida. Tämä edellyttää johtamis- ja koordinoituvastuiden määrittämistä. Kunnan toiminta- ja päätöksenteko-organisaatiossa määritellään pysyvät rakenteet, yhteistyöelimet ja foorumit, joissa lasten, nuorten ja perheiden asioita tarkastellaan kokonaisuutena.

Suunnitelman sisältö

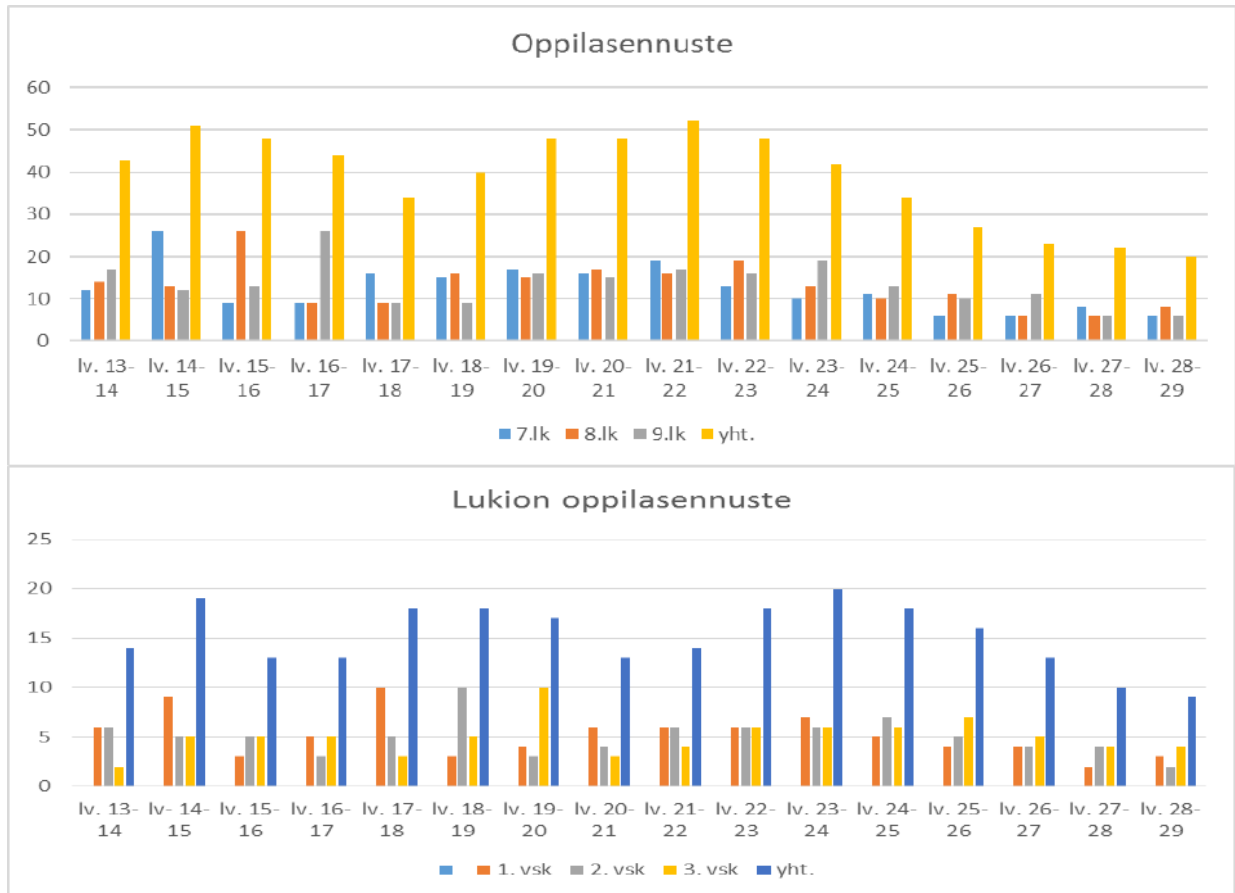
Suunnitelman sisältö on laaja-alainen ja koskee lapsen ja nuoren kasvuoloja, niiden epäkohtien ehkäisemistä, vanhemmuuden tukea sekä lasten ja nuorten palveluja.

Vuoden 2018 alussa voimaantullut lastensuojelulaki velvoittaa kuntia laatimaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

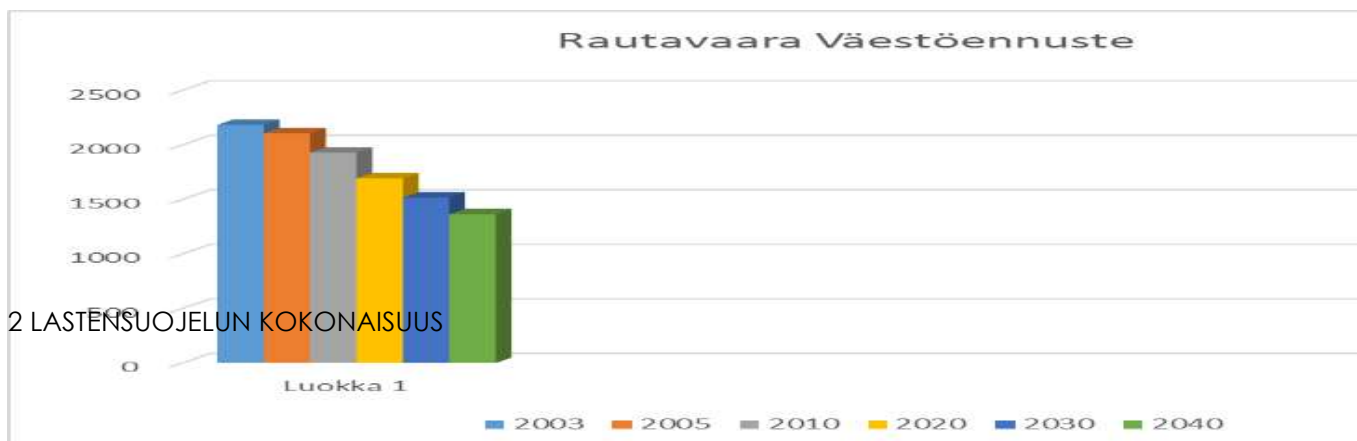
Suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

- 1) lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta;
- 2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista;
- 3) lastensuojelun tarpeesta kunnassa;
- 4) lastensuojeluun varattavista voimavaroista;
- 5) lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä;
- 6) yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisien sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä
- 7) suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Tilastotietoja ja ennusteet lapsien määrästä Rautavaaran yhtenäiskoulussa

Tilastokeskuksen Väestöennuste

2 LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN SOSIAALITYÖ, TUKITOIMET JA PALVELUT

Lastensuojelun tukitoimet käynnistyvät, kun jollekin viranomaistaholle tai yksityishenkilölle herää huoli lapsen tai perheen tilanteesta syntyä ja ko. taho ottaa huolen vuoksi yhteyttä

kunnan lastensuojelun sosiaalityöntekijään. Huolenviesti voidaan kirjata tietyin perustein lastensuojeluilmoitukseksi tai se käsitellään muuna palvelupyynnönä.

Lastensuojeluilmoituksen saavuttua sosiaalityöntekijä haastattelee lasta ja hänen perhettä työparin kanssa. Asia voi tulla ratkaistuksi jo yhdellä tapaamisella. Perhe ohjautuu muihin peruspalveluihin tai todetaan, että perhe pystyy korjaamaan lapsen kasvussa huolta herättäneet asiat omin toimin. Jos huolen aihe edellyttää lisää selvittämistä, sosiaalityöntekijä ryhtyy tekemään perheen kanssa yhteistyössä lastensuojelutarpeen selvitystä. Selvitys on kuvaus lapsen kasvuoloista. Jos selvityksessä päädytään ratkaisuun, että tukitoimien tarvetta on, laaditaan asiakassuunnitelma, jossa sovitaan palveluista ja tukitoimista, mitä järjestetään lapselle ja perheelle. Joskus tukitoimet voivat jo käynnistyä selvityksen laatimisen rinnalla yhtäaikaaisesti.

Tukitoimia kutsutaan lastensuojelun avohuollon tukitoimiksi, joita ovat mm. perhetyö, kotipalvelu, päivähoito, taloudellinen tuki, tukiperhe tai tukihenkilö, perhekuntoutus, terapia, lapsen sijoittaminen lyhytaikaisesti yksin tai vanhempien kanssa. Lastensuojelua on myös lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja siihen liittyvä sijaishuollon järjestäminen sekä jälkihuolto. Sijaishuoltoa järjestetään sijaisperheissä, ammatillisissa perhekodeissa ja lastensuojelukodeissa. Jälkihuolto on perheen, lapsen tai nuoren tukemista sijoituksen päättymisen jälkeen.

Kunnan peruspalveluja voidaan tarjota lastensuojelun tarpeen ehkäisemiseksi tai lastensuojelun tukitoimena. Lastensuojelu on usein sopivien palvelujen järjestämistä ja suunnittelua lapsi- ja perhekohtaisesti. Laadukkaat ja matalan kynnykset peruspalvelut (mm. toimeentulotuki, neuvola, lasten varhaiskuntoutus, päivähoito, kotipalvelu, kasvatus- ja perheneuvolapalvelut) ovat helposti saatavilla ja usein tehokkain tapa ehkäistä lastensuojelun tarpeen syntymistä. Lapsen koulunkäyntiä ja oppimista tukevat palvelut ehkäisevät pulmia (mm. pienet oppilasryhmät, lapsen yksilölliset oppimisen tukitoimet ja oppilashuollon riittävät palvelut) ja turvaavat lapsen tervettä kasvua ja kehitystä.

Kunnassa lastensuojelun korjaavien palvelujen eli sijaishuollon osalta nykyisin on hyvä tilanne. Kaikki sijoitettuna olevat lapset ovat sijaisperheissä. Laitospalvelujen tarvetta kunnalla todennäköisesti on vain lyhytaikaisen kuntouksen tai äkillisen kriisitilanteen tarpeissa.

Haasteet

Rautavaaran kunnalla haasteena on ollut lasten ja perheiden kasvatus- ja perheneuvola- sekä lasten terapia- ja kuntoutuspalvelujen saatavuus. Tilanne ja saatavuus on kuitenkin saatu paremmaksi ja toimivammaksi ostopalvelujen avulla. Koulupsykologipalvelut ja perheneuvola toteutetaan Kuntoutus – ja terapiapalvelut Coronaria Tietotaidon kanssa. Näiden palvelujen saanti mahdollistaa ennaltaehkäisevän työn, varhaisen puuttumisen ja tuen tarjoamisen ennen kuin tilanne muuttuu lastensuojelun asiakkuudeksi.

Rautavaaran kunta tarjoaa lastensuojelun palveluja ostopalveluna. Paikkakunnalla toimii yksityinen lastensuojelukoti, joka tarjoaa lastensuojelun laitospalvelua: sijaishuoltoa huostaan otetuille, kiireellisesti sijoitetuille ja avohuollon tukitoimia tarvitseville lapsille ja nuorille.

Valtakunnallista ja alueellista lastensuojelun tilastotietoa

Lastensuojelua koskevan valtakunnallisen tilastoraportin mukaan vuonna 2018 kiireellisten sijoitusten, lastensuojeluilmoitusten ja kiireellisesti sijoitettujen lasten ja nuorten määrä kasvoi edellisestä vuodesta. Huostassa olleiden lasten määrän kasvu oli hillitympää. Kiireellisesti sijoitettujen ja huostassa olevien lasten määrässä oli eroja eri maakuntien välillä. Vastaavaan väestöön suhteutettuna huostassa olleita lapsia oli eniten Etelä-Savossa, Kainuussa, Kymenlaaksossa, Pohjois-Savossa ja Päijät-Hämeessä, prosenttien ollessa 1,3 suhteutettuna saman ikäiseen väestöön.

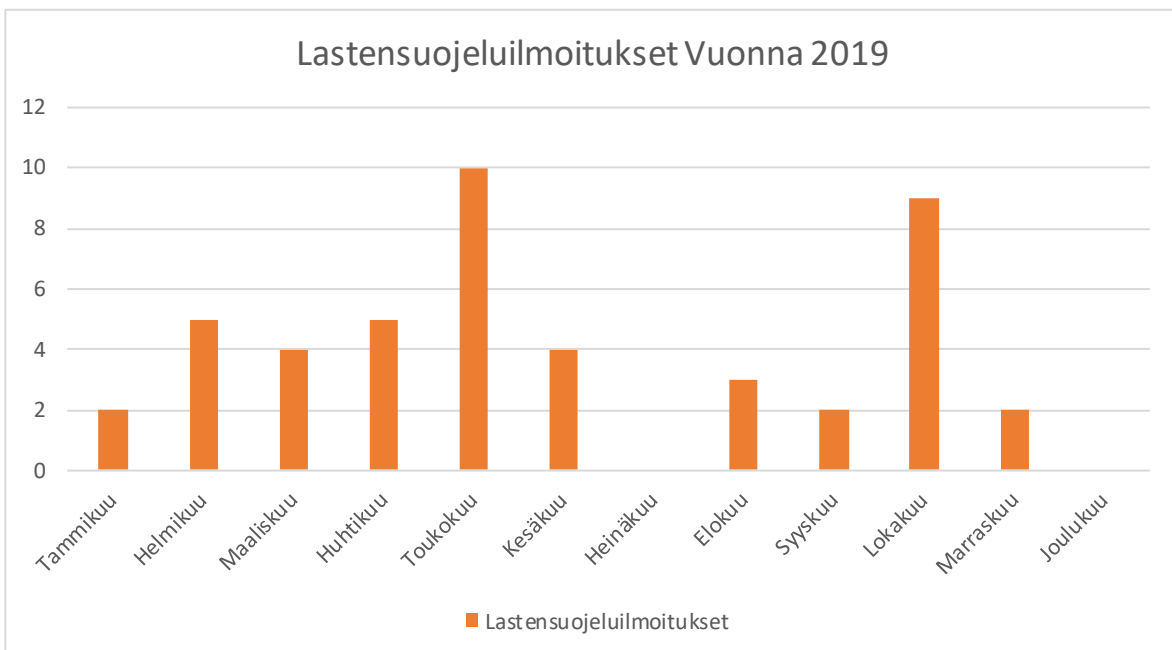
Perhehoitoon sijoitetut lapset sijoitetaan sukulais- tai läheisperheisiin, ammatilliseen perhekotihoitoon tai laitoksiin. Lastensuojelulain mukaan lapsen sijaishuolto on järjestettävä ensisijaisesti perhehoidossa. Perheisiin sijoitettujen lasten määrä on kasvanut lastensuojelulain voimaantulon jälkeen. Pohjois-Savossa huostaan otetuista lapsista 58 % oli perhehoidossa, 17 % ammatillisessa perhekotihoitossa, 23 % laitoksessa ja muualla 3 %.

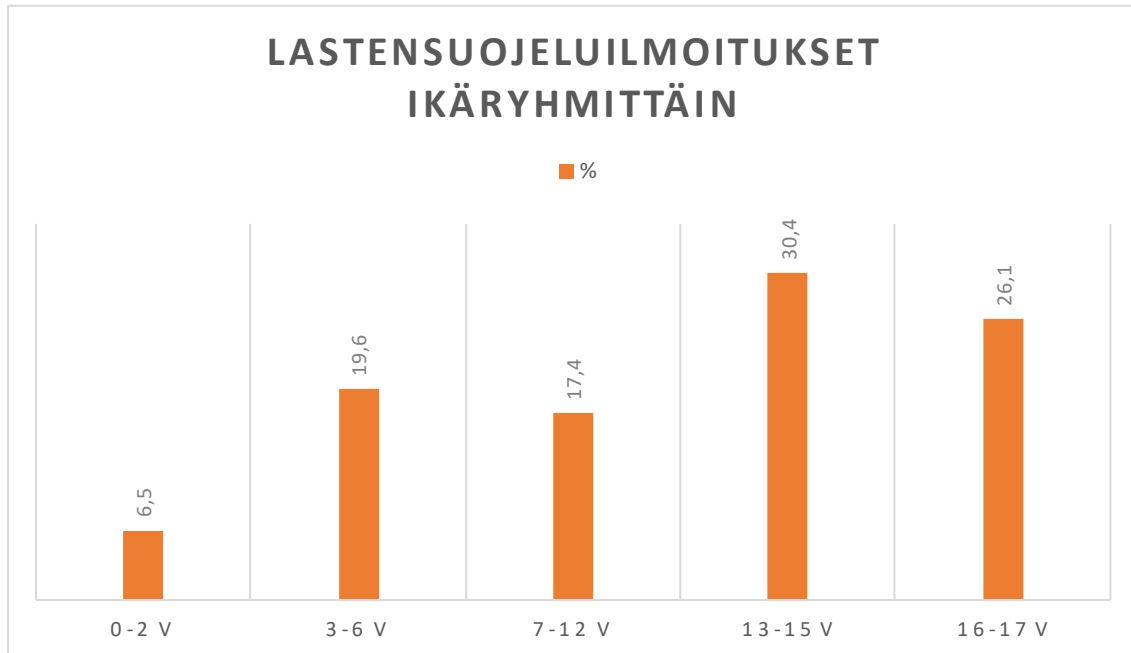
Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuorista 86 % on alle 18-vuotiaita. Sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on kasvanut viime vuosina. Kaikista sijoitetuista poikia on enemmän kuin tyttöjä. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli vuonna 2018 4,2 % väestön 0 – 20 -vuotiaista. Lastensuojelun asiakasmäärät vähenivät 1,8 prosenttia vuodesta 2017. Rautavaralla oli nähtävissä sama kehitys.

Lastensuojelun piirissä olevia lapsia ja perheitä pyritään tukemaan ensisijaisesti avohuollon tukitoimin kodin ulkopuolelle sijoittamisen sijaan. Mikäli avohuollon tukipalvelut eivät ole riittävät lapsen tilanteen turvaamiseksi, silloin tulee harkita lapsen sijoittamista oman kodin ulkopuolelle. Lapsiperheitä voidaan auttaa ilman lastensuojelun asiakkuutta tarjoamalla heille mm. sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja. Sosiaalihuoltolain mukaisten (18 ja 19 §) palvelujen turvin perhe voi saada mm. tukea ja ohjausta omien voimavarojen käytössä ja keskinäisissä vuorovaikutussuhteissa sekä konkreettista kotiapua ja perhetyötä erilaisiin arjen askareisiin ja kasvatukseen liittyviin asioihin.

Pohjois-Savossa tehtiin vuonna 2018 ennakkollisia lastensuojeluilmoituksia 123, lastensuojeluilmoituksia 6890 ja lapsen tuen tarpeen arviointeja 536. Lastensuojeluilmoituksista 6,1 % kohdistui 0 - 2- vuotiaisiin, 6,9 % 3 - 6- vuotiaisiin, 7,8 % 7 - 12- vuotiaisiin, 12 % 13 – 15- vuotiaisiin ja 12,6 % 16 – 17- vuotiaisiin lapsiin. Yhtä lasta kohti tehtiin keskimäärin 1,8 ilmoitusta.

Rautavaaralla lastensuojeluilmoituksia tehtiin 47 vuonna 2018. Vuonna 2019 Rautavaaralla lastensuojeluilmoituksia tehtiin yhteensä 46. Lastensuojeluilmoituksista 6,5 % kohdistui 0–2- vuotiaisiin, 19,6 % 3–6- vuotiaisiin, 17,4 % 7–12- vuotiaisiin, 30,4 % 13–15- vuotiaisiin ja 26,1 % 16–17- vuotiaisiin. Lastensuojeluilmoitukset käsiteltiin seitsemän arkipäivän sisällä. Suurin osa ilmoituksista saatiin käsiteltyä yhdellä tapaamisella, osaan kuitenkin vaadittiin useampia tapaamisia. Vuoden 2019 aikana jouduttiin turvautumaan kiireellisiin huostaanottoihin ja kodin ulkopuolelle sijoituksiin.

3 ENNALTAEHKÄISEVÄT PALVELUT LAPSILLE, NUORILLE JA PERHEILLE

Vuoden 2019 aikana kunnassa lisättiin valtakunnallisen lapsiperhe (LAPE)-ohjelman tarjoamien ideoiden avulla rautavaaralaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevaa keskustelua ja toimintoja virtaviivaistettiin. Yhdessä koulun, nuorisotyön ja sosiaali- ja terveystoimien kanssa pyritään lapselle ja nuorelle luomaan suotuisa kasvu- ja oppimisympäristö sekä tukea perheen hyvinvointia. Kun sopiva ja riittävä tuki tulee oikeaan aikaan, siirtyy painopiste korjaavista palveluista ehkäiseviin. Ennaltaehkäisevä työ ja tuen tarjoaminen auttavat ja ennakoivat kuntaa pitämään mahdollisesti tilanteiden kriisiytymisestä koituvat kustannukset hallinnassa.

Keskeisenä ja tärkeänä käytännön toimenpiteenä on käydä säännöllisesti, moniammatillisesti ja tarkasti arvioiden läpi kunnan tarjoamat palvelut sekä tehdä näkyväksi kunnan ne palvelut, jotka toimivat yhdessä toisiaan tukien ja täydentäen. Kaikkien palvelujen tehtävänä on tukea ja edistää lasten, nuorten ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä hyvää arkea. Toiminnan lähtökohta on tiedostaa perheiden monimuotoisuus ja monikulttuurisuus, voimavarat ja mahdollistaa osallisuus. Kunnan palveluista vanhemmat saavat tukea vanhemmuuteen, parisuhteeseen, yksinäisyyteen, sovinnolliseen eroon ja perheväkivallan ehkäisyyn. Toiminnan tavoitteena on tarjota sopivaa tietoa, ohjausta ja tukea helposti, oikeaan aikaan, riittävän varhain ja vaikuttavasti. Tähän päästään moniammatillisella yhteistyöllä ja säännöllisillä kohtaamisilla.

3.1 Neuvolatoiminta

Neuvolatoiminnan tavoitteena on tukea ja edistää yksilön ja perheen psyykkistä, sosiaalista ja fyysistä terveyttä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Neuvola tavoittaa n. 99 % kaikista lasta odottavista ja lapsen saaneista perheistä. Ennaltaehkäisevä työote on keskeisimmällä sijalla neuvolatyössä. Erityistä tukea tarvitsevat perheet ja lapset pyritään tavoittamaan varhain ja ohjaamaan tarvittaessa muiden palvelujen piiriin. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollosta edellytetään järjestämään määritetyt määräaika-

terveystarkastukset lasta odottaville perheille laaja terveystarkastus mukaan lukien, sekä määräaikaisten terveystarkastukset alle kouluikäisille lapsille perheen laaja terveystarkastus mukaan lukien. Laajassa terveystarkastuksessa selvitetään koko perheen hyvinvointia. Lisäksi asetuksessa on maininta, että tarkastuksesta poisjäävien tuen tarve selvitetään.

3.2 Perhesuunnitteluneuvola

Perhesuunnitteluneuvola edistää seksuaaliterveyttä ja auttaa asiakkaitaan ajoittamaan lapsen syntymän siten, että lapsi olisi toivottu. Perhesuunnitteluneuvolan toimintaan kuuluvat myös sukupuolitautiin tartuntojen ehkäisy ja hoito sekä lapsettomuuteen ja raskauden keskeytykseen liittyvä neuvonta, ohjaus ja tuki. Perhesuunnitteluneuvolan työllä edistetään naisten terveyttä ja raskauden hyvää ajoitusta parisuhteen kannalta. Neuvolasta saa myös tietoa erilaisista ehkäisymenetelmistä.

3.3 Äitiysneuvola

Äitiysneuvolan palvelut on tarkoitettu lasta odottaville ja juuri lapsen saaneille äideille ja isille, siis uusille perheille. Äitiysneuvolan ydintehtävä on odottavan äidin, sikiön, vastasyntyneen ja perheen parhaan mahdollisen terveyden turvaaminen, edistää tulevien vanhempien ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä tulevan lapsen kehitysympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Tavoitteena on myös edistää kansanterveyttä ja ehkäistä raskausaikaisia häiriöitä, häiriöiden varhainen toteaminen ja sujuva hoitoon ohjaus sekä tukeminen sairauden tai vamman kohdatessa. Lisäksi keskeistä on terveiden elämäntapojen edistäminen ja vanhempien valmentaminen vanhemmuuteen, muuttuvaan parisuhteeseen, lapsen hoitoon ja lapsen tuomaan elämän muutokseen.

3.4 Lastenneuvola

Lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventaa perheiden välisiä terveyseroja. Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä tuetaan vanhempia turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa. Perustehtävistä yksi tärkeimmistä onkin vanhemmuuden vahvistaminen ja kasvatuksesta keskusteleminen. Moniammatillista yhteistyötä tehdään tarpeen mukaan mm. päivähoidon kanssa 5-vuotiaiden lasten kehitysarvioinnin osalta, vanhempien luvalla. Neuvolassa pyritään havaitsemaan lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet mahdollisimman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukainen tuki ja apu. Lapsi saa neuvolassa rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset.

3.5 Kouluterveyshuolto

Kouluterveydenhuolto on tarkoitettu peruskoululaisille ja heidän perheilleen. Se on lakisääteistä ja maksutonta perusterveydenhuollon ehkäisevää palvelua, jota on saatavilla pääsääntöisesti koulupäivien aikana koululta tai sen välittömästä läheisyydestä. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on koko kouluyhteisön ja oppilaan hyvinvoinnin edistäminen sekä lasten ja nuorten terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja oppilashuollon muiden työntekijöiden kanssa.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan oppilaan ja opiskelijan terveysneuvonnassa on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiskelukykyä, terveellisiä elämäntapoja, hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Kouluterveydenhuoltoon sisältyy myös kouluyhteisön terveydellisten olojen valvonta.

3.6 Kehitysvammaisten lasten ja nuorten erityishuolto

Kehitysvammaisten lasten ja nuorten erityishuoltoa ovat kaikki ne palvelut ja tukitoimet, joita henkilö saa kehitysvammalain nojalla. Erityishuolto-ohjelma edellyttää

kehitysvammadiagnoosia, jonka kautta lapset ja nuoret ovat oikeutettuja erilaisiin palveluihin, kuten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, tilapäishoito, kehitysvammapoliklinikan ja kehitysvammakuntoutuslaitoksen tuottaman palvelut. Erityishuolto-ohjelma on valituskelpoinen viranhaltijapäätös.

Lapsista ja nuorista laaditaan palvelusuunnitelma yhdessä asianomaisen ja/tai hänen laillisen edustajansa kanssa. Palvelusuunnitelmassa arvioidaan palvelujen tarve lapsen ja nuoren elämäntilanteesta ja hänen tarvitsemistaan palveluista lähtien. Palvelusuunnitelma tarkastetaan määräajoin ja jos palveluntarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia. Kehitysvammaisilla ja heidän perheillään on oikeus palveluohjaukseen, jonka tarkoituksena on tukea heitä oikeiden ja sopivien palveluiden valinnassa, sekä ratkaista palvelujärjestelmän yhteistyöongelmia ruohonjuuritasolla lapsen ja nuoren elämäntilanteesta ja hänen tarvitsemistaan palveluista lähtien.

Rautavaaran kunnassa tehdään kiinteää yhteistyötä Vaalijalan kehitysvammapoliklinikan ja Vaalijalan kuntoutuskeskuksen kanssa. Lasten ja nuorten kohdalla tuetaan kotiin annettuja palveluita. Nuorten aikuistuvien kehitysvammaisten kohdalla mahdollistetaan kotikunnassa harjoittelu ja työpaikan saanti huomioiden yksilöllisesti nuoren elämäntilanne.

3.7 Päihde- ja mielenterveystyö

Rautavaaran kunnan päihde- ja mielenterveystyönstrategia on päivitetty maaliskuussa 2020 vuosille 2020 – 2023. Päihde- ja mielenterveysstrategia räätälöidään kunnan tarpeiden mukaan ja sen laatiminen on sidoksissa alueen tilanteeseen, rakenteisiin, toimintatapoihin ja resursseihin. Strategian tarkoituksena on toimia työvälineenä kunnan mielenterveys- ja päihdetyötä tekeville tahoille, sekä palvelukarttana kuntalaisille. Strategian avulla moniammatillinen tiimi pystyy suunnittelemaan kattavan, mutta päällekkäisyyksiä välttävän päihdetyön suunnitelman.

Lapsia ja nuoria koskeva päihdetyö- ja mielenterveystyö hoidetaan yhteistyössä lastensuojelun ja koulun sekä kouluterveydenhuollon kanssa. Tapauskohtaisesti moniammatillinen työryhmä pohtii yhdessä toimenpiteet, joilla asianomaisia tuetaan, hoidetaan ja ohjataan eteenpäin. Alaikäisten päihteiden käyttö johtaa aina lastensuojeluilmoitukseen ja tilanteen tarkistamiseen sekä selvittelyyn.

4 VARHAISKASVATUS

Päivähoitojärjestelyt ja päivähoidon merkitys

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. Varhaiskasvatuspalveluilla tarkoitetaan päivähoitoa, esiopetusta, aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä avointa varhaiskasvatustoimintaa, kuten esimerkiksi kerhotoimintaa.

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustilain mukaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena, esimerkiksi leikki- tai kerhotoimintana. Varhaiskasvatustilain (540/2018) säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Päivähoitoa järjestetään Rautavaaran kunnassa päiväkotij- ja perhepäivähoitona, mikä tarjoaa turvallista perushoitoa 0 – 5 -vuotiaille lapsille. Päiväkoti toimii yhteistyössä 6 – 9 -vuotiaiden lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa. Päivähoidon tehtävä on tarjota laadukasta perushoitoa. Laadukkaaseen perushoitoon sisältyy riittävä ulkoilu, lepo ja leikkiminen sekä terveellinen ruoka. Päivähoidon tavoite on tukea perheitä heidän kasvatustehtävässään.

4.1 Perhepäivähoito

Rautavaaran kunnassa toimii perhepäivähoitajia, jotka työskentelevät omassa kodissaan enintään neljän lapsen hoitajana. Perhepäivähoitoon sijoitetaan mieluiten nuorimmat päivähoitoa tarvitsevat lapset. Mahdollisuuksien mukaan perhepäivähoidossa aloittanut lapsi hoidetaan samalla hoitajalla esikouluun siirtymiseen asti. Perhepäivähoitaja valmistaa itse varsinaisen hoitotyönsä lisäksi lasten ruoat ja siivoaa työskentelytilat. Perhepäivähoitajan työ on itsenäistä työtä, jossa perhepäivähoidon ohjaajan tuki on tärkeää. Perhepäivähoitajan palkkaus koostuu peruspalkasta, hoitoryhmän vaatavuustason mukaisesta korotuksesta ja kulukorvauksesta. Rautavaaran kunnassa perhepäivähoitajille maksetaan niin kutsuttua takuupalkkaa, eli hoitaja saa aina maksun neljästä hoitolapsesta, vaikkei kaikkia hoitopaikkoja olisikaan täytetty. Perhepäivähoidon ohjauksella kuitenkin suunnitellaan päivähoitolasten sijoituspaikat niin, että kaikki perhepäivähoitopaikat täytetään aina ensisijaisesti.

Perhepäivähoitajan työpäivä alkaa siitä, kun ensimmäinen hoitolapsi saapuu hoitoon ja päättyy siihen, kun viimeinen hoitolapsi lähtee hoidosta. Perhepäivähoidonohjauksella pyritään vaikuttamaan päivähoitolasten sijoitteluun niin, että perhepäivähoitajan työpäivän pituus ei venyisi kohtuuttomaksi. Näin ollen esimerkiksi vuorohoitoa ei pääsääntöisesti järjestetä perhepäivähoidossa. Perhepäivähoito tarjoaa erityisesti pienille lapsille kodinomaisen hoitoympäristön. Pysyvä hoitaja kehittää pienen lapsen perusturvallisuuden tunnetta. Perhepäivähoidossa ryhmäkoko on aina pieni ja usein ryhmän keskinäiset suhteet kehittyvät syvällisemmiksi kuin muissa hoitomuodoissa on mahdollista kehittyä. Perhepäivähoitoryhmän päivärytmi on hyvin jäsenelty, mikä myös lisää lasten perusturvallisuuden tunnetta. Hyvin jäseneltyllä päivärytmillä on usein rauhoittava vaikutus vilkkaille lapsilla.

4.2 Päiväkoti

Rautavaaran kunnassa toimii kunnallinen päiväkotij. Päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivalla henkilöllä saa olla enintään seitsemän yli kolme-vuotiasta lasta tai enintään neljä alle kolme-vuotiasta lasta. Päiväkoti- ja perhepäivähoitoa säätelee sama varhaiskasvatuksen lainsäädäntö, mutta työntekijöiden työsuhde-ehdot eroavat hiukan perhepäivähoitajien ehdoista. Päiväkodissa järjestetään tarpeen vaatiessa vuoropäivähoitoa. Mikäli vuoropäivähoitoa tarvitaan yöaikaan, on mahdollista, että hoitaja tulee hoitamaan lasta perheen kotiin. Päiväkodissa henkilöstön työvuorot suunnitellaan lasten hoitoaikojen perusteella. Päiväkoti aukeaa, kun ensimmäiset lapset saapuvat hoitoon ja sulkeutuu, kun lapset lähtevät hoidosta. Esikoululaisten ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään samassa rakennuksessa. Yhteistyötä tehdään päivittäin, esimerkiksi aamuisin tai iltapäivisin hoidetaan lapsia tarpeen vaatiessa yhteisvastuullisesti.

4.3 Päivähoidon yhteistyötahot

Varhaiskasvatuspalvelujen lisäksi lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, kuten lastenneuvolasta, kasvatus- ja perheneuvolasta tai vammaispalveluista. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajille annetaan tietoa lastan koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

4.4 Varhaiskasvatuksen tarve

Varhaiskasvatuspalveluja käyttää lapsiväestöstä lähes puolet. Työssä käyvien vanhempien lasten arjesta päivähoito muodostaa merkittävän kokonaisuuden. Päivähoitolasten ikä huomioiden on ensisijaisen tärkeää, että varhaiskasvatuspalvelut ovat laadukkaita. Päivähoidolla on myös niin sanottu matalan kynnyksen status tukipalveluna. Työmarkkinoiden ja sukupuolten tasa-arvoisuuden kannalta päivähoitolla on suuri vaikutus siihen, että eritoten naiset pystyvät työllistymään kodin ulkopuolelle. Elinikäisen oppimisen näkökulmasta päivähoito varhaiskasvatuspalveluna valmistaa lapsia koulunkäyntiin ja sosiaalisiin taitoihin. Elinvoimaisen kunnan peruspalveluissa varhaiskasvatus on keskeisessä asemassa.

5 KOULU TUKEMASSA LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA

5.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelma

Oppilashuoltolaki uudistuu säännöllisin väliajoin. Vuoden 2018 lakiuudistus velvoittaa kuntia uudistamaan oppilashuollon toiminnan yhteistyössä koulu-, sosiaalitoimen ja terveydenhuoltoviranomaisten kanssa.

Oppilashuollon tavoite on tuottaa kodin ja viranomaisten yhteistyöllä lapsille, oppilaille ja opiskelijoille oppilashuoltoa, jolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa.

Merkittävää lakiuudistuksessa on oppilashuollon jakaminen kolmeen osa-alueeseen: Yleinen oppilashuolto, koulukohtainen oppilashuolto ja yksilökohtainen oppilashuolto, jonka tuottaa tapauskohtaisesti koottava moniammatillinen oppilashuoltoryhmä. Yksilöllisessä oppilashuollossa uusi laki korostaa tuen saajan hänen huoltajiensa kuulemista asian käsittelyssä ja salassapitomääräyksiä.

Oppilashuoltosuunnitelma sisältää esi-, perus- ja lukio-opetuksen oppilashuollon, jolloin esiopetuksessa asiakkaista käytetään termiä lapsi, perusopetuksessa oppilas ja lukio-opetuksessa termiä opiskelija- ja opiskelijahuolto. Oppilashuoltosuunnitelma on Rautavaaran yhtenäiskoulun kaikkien kouluasteiden yhteinen suunnitelma.

5.2 Salassapito

Oppilashuolto on oppilaalle vapaaehtoista tukea, johon osallistuvat viranomaiset ovat salassapitovelvollisia. Opiskelijahuoltoon ja sen rekisteriin liittyvät yksityisen henkilön tiedot ovat julkisuuslain 24 §:n mukaan pääasiallisesti salassa pidettäviä. Salassa pidettävää tietoa ei saa

luovuttaa sivulliselle ilman asianomaisen henkilön lupaa tai tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa säännöstä (Julkl § 22 – 23, 29).

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää oppilashuoltorekisteriä, joka sisältää tiedot oppilashuollon käytöstä ja tiedonsiirroista. Yksittäisestä oppilaasta ja hänen oppilashuollostaan muodostuu oppilaskohtainen kokonaisuus. Oppilashuoltorekisteristä vastaa rehtori.

5.3 Oppilas- ja opiskelijahuollon toimijat

Oppilashuolto on eri viranomaisten keskeistä yhteistyötä, jossa tarveharkinta ja osallisten toive määrittää eri toimijoiden roolin. Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Kouluyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä opetushenkilöstön, oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Koulussa oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut, joiden järjestämisestä ja tarjoamisesta päättää perusturvalautakunta. Palvelut ovat tarveharkintaisia ja ovat tarjolla asiakkaiden kokonaistilanteiden edellyttämällä tavalla.

Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa eli seitsemässä koulupäivässä tai kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana koulupäivänä.

5.4 Turvallinen oppimisympäristö

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa.

Opiskeluympäristön fyysisen turvallisuuden edistämisen yhtenä keinona ovat koulujen turvallisuus-, pelastus- ja kriisisuunnitelmat, jotka pidetään ajantasaisina. Yhteistyössä pelastus- ja turvallisuus-viranomaisten kanssa järjestetään lukuvuosittain pelastautumis- ja turvallisuuksien harjoitukset ja turvallisuuteen liittyvät koulutukset.

Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät kouluyhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjällä on suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Opettaja tai rehtori ilmoittavat koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille ja järjestävät tarvittavat käsittelyt.

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen yhdessä teknisen osaston kanssa ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Kouluyhteisöllä on yhtenäiset järjestys-säännöillä määrätty toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten.

Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämän tutustumisen aikana on turvallinen. Kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan säännöllisesti toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja

tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat, joiden kehittämisessä oman kunnan sisäistä ja alueellista viranomaisyhteistyötä.

5.5 Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen

Koulu ja varhaiskasvatus pyrkivät yhteistyössä kodin kanssa tukemaan lapsen, oppilaan tai opiskelijan kasvua sekä oppimista, missä keskeinen yhteistyön osa-alue on yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuolto. Panostus perheisiin ja perheiden tukeminen ovat vahvana lähestymisnäkökulmana yhteistyössä.

Pienemmille koululaisille tarjotaan aamu- ja iltapäivätoimintaa niin, että he eivät tarvitse olla yksin kotona pitkiä aikoja ilman valvontaa ja tukea. Aamuja ja iltapäiviä ohjaavat tutut henkilöt koulun puolelta. Läksyjen tekeminen, yhdessä olo ja välipalan nauttiminen kuuluvat perustoimintaan kaiken muun ohjatun ohessa. Alakouluikäisille lapsille tarjottavaa ohjattua ja valvottua toimintaa vanhempien kesäloman aikana tarjotaan resurssien mukaan.

5.6 Nivelvaiheiden tiedonsiirto

Oppilaan ja opiskelijan siirtyessä kouluasteelta toiselle korostuu tarvittavan tiedon siirtäminen ja tutustuminen tulevaan oppimisympäristöön.

Kun lapsi aloittaa esikoulun tai siirtyy esiopetuksesta perusopetukseen, lapsi ja huoltajat tutustuvat tutustumispäivänä tulevaan kouluunsa ja opettajaansa. Koulunviranomaiset tekevät huoltajien suostumuksella yhteistyötä tässä siirtymävaiheessa.

Kun oppilas vaihtaa perusopetuksen aikana koulua, niin tällöin järjestetään tutustumispäivä oppilaalle ja huoltajalle. Tämän lisäksi koulunviranomaiset tekevät tarvittavaa tietojensiirtoyhteistyötä, jossa huomioidaan jo opittu, käytetty oppimateriaali ja muut tarpeelliset tiedot.

Oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle, opinto-ohjaaja, erityisopettaja ja erityisnuorisotyöntekijä käyvät läpi 9. luokan oppilaiden tuen tarpeet, niihin liittyvät pedagogiset asiakirjat ja muut oppilaan opiskeluun liittyvät lausunnot. Oppilaanohjaaja vastaa tarvittavasta tiedonsiirrosta vastaanottavan toisen asteen oppilaitokseen päin. Koulu järjestää tutustumisia ja osallistuu vierailuihin toiseen asteen oppilaitoksiin. Siirtymisen tukena voi toimia myös etsivä nuorisotyöntekijä, jonka avulla nuori saa tukea asunto-, opinto-, matkustus- ja toimeentuloasioissa.

Opiskelijan siirtyessä lukion jälkeen jatko-opintoihin, rehtori, ryhmäohjaaja ja etsivä nuorisotyöntekijä tukevat ja ohjaavat opiskelijaa tilanteen edellyttämällä tavalla. Koulu järjestää tutustumisia ja osallistuu vierailuihin toisen ja kolmannen asteen opiskelupaikkoihin sekä korkeakouluihin. Tukea on saatavilla myös etsivästä nuorisotyöstä.

6 OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLLON TOIMINTAMALLIT JA OPPILASHUOLTORYHMÄ

6.1 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta, viihtyvyydestä ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Huoltajien osallisuutta edistää vanhempainiltojen, oppilas – huoltaja – opettaja keskustelut sekä muu säännöllinen kodin ja koulun yhteistyö. Vanhempainiltoja ja -vartteja, arviointikeskusteluita ja muita tapaamisia järjestetään jokaisella vuosiluokalla vähintään kerran lukukaudessa. Yhteistyötä ja tiedonkulkua tehdään Wilma -oppilashallinto-ohjelman kautta. Huoltajat voivat Wilman avulla saada tietoa lapsensa koulunkäynnistä, poissaoloista yms. asioista sekä lähettää ja vastaanottaa viestejä opettajilta.

Myös koulun juhlat, teemapäivät, retket ym. tapahtumat, joihin vanhempia kutsutaan mukaan, edistävät osaltaan koko koulu yhteisön hyvinvointia ja lisäävät huoltajien osallisuutta siihen. Huoltajista muodostuva vanhempainyhdistys toimii kodin ja koulun välisenä yhteistyöelimenä, edistää yhteisön hyvinvointia, aktivoi oppilaita ja ylläpitää myönteistä vuorovaikutusta koulun ja huoltajien välillä, tukee koulua sen kasvatustehtävässä sekä voi tarvittaessa puuttua epäkohtiin ja ongelmiin yhdessä koulun kanssa.

Oppilashuoltotyöryhmään kuuluvat seuraavat tahot:

- Sivistystoimi: Tukiopetus, erityisopetus, avustajapalvelut, opiskelussa mahdollisesti tarvittavat apuvälineet yms.
- Etsivä nuorisotyö: Erityisnuorisotyöntekijä tukee nuoria opiskeluun, työhakuun ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa.
- Sosiaalitoimi: Sosiaaliryöntekijän ja – ohjaaja toteuttamat palvelut
- Koulukuraattoripalvelut lasten, nuorten, koulun ja perheiden tukena
- Kysteri: Kouluterveydenhoitajan, koululääkärin ja koulupsykologin palvelut.

Oppilashuoltoon vaikuttavat myös:

- Keittiö: Kouluruokailu, erityisruokavaliot, retkievää ja ruokalan viihtyisyys
- Vapaa-aikapalvelut: Oppilaiden virkistys- ja vapaa-ajan palveluiden tuottaminen yhdessä koulun kerhotoiminnan, seurakunnan ja paikkakunnan eri järjestöjen ja yhteisöjen kanssa
- Muut viranomaiset kuten: koulupoliisi, erilaiset valistustapahtumat ja ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö
- Nuorisovaltuusto ja oppilaskunta: Luokissa voi olla luokkatoimikuntia, jotka yhdessä luokanopettajan / – valvojan kanssa suunnittelevat luokan tapahtumia, retkiä, juhlia ja yhteistä toimintaa. Oppilaita kuullaan koulun järjestysääntöjen ja muiden heitä koskevien käytänteiden suunnittelussa.

6.2 Kouluastekohtainen oppilashuolto

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä tehdään yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Koulukeskuksen oppilashuollon vastuhenkilö on rehtori.

Oppilashuoltosuunnitelma on osa Rautavaaran Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja oppilashuoltosuunnitelma esitellään oppilaille, opiskelijoille ja henkilöstölle koulussa lukuvuoden alussa. Huoltajille oppilashuolto-suunnitelma esitellään vanhempainilloissa ja se liitetään kunnan kotisivuille.

Oppilashuoltotyöryhmä vastaa koulujen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Oppilashuollon tarve vaihtelee lukuvuosittain ja sen resurssit ovat riittävät eri opiskeluyksiköissä. Koulupsykologin tarve saadaan täytettyä Kaavin, Juankosken, Rautavaaran ja Tuusniemen alueella toimivan koulupsykologin kautta.

Rautavaaralla lapsen, oppilaan ja opiskelijan oppilashuollon resurssit ovat riittävät. Kouluterveydenhoitaja palvelee terveyskeskuksen tiloissa ja tarvittaessa oppilas pääsee lääkäriin lääkäripäivinä. Luokanopettaja, luokanvalvoja, ryhmänohjaaja ja rehtori toimivat oppilashuollossa kokoavana tekijänä eri oppilashuollon palveluissa, sillä heille on selkein kokonaiskäsitys lapsen, oppilaan tai opiskelijan tilanteesta. Hän kokoaa tarvittaessa yksilöllisen oppilashuoltoryhmän, jolloin hän kuulee lasta, oppilasta, opiskelijaa ja tämän huoltajia ryhmän jäsenistä.

Koulukeskuksen oppilashuoltotyöryhmä kokoontuu noin kerran kuukaudessa, jolloin se seuraa ja kehittää kyseistä palvelua. Ryhmään kuuluvat rehtori, erityisluokanopettajat, sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, erityisnuorisotyöntekijä, psykologi ja tarvittaessa muita viranomaisia. Oppilashuoltoryhmässä huomioidaan kuitenkin tarkasti, että paikalla ovat vain ne henkilöt, jotka ovat keskeisiä ko. oppilaan asiassa.

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluita, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan kaikkia tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Luokanopettaja, luokanvalvoja, ryhmänohjaaja tai rehtori toimivat oppilashuollossa kokoavana tekijänä eri oppilashuollon palveluissa. Henkilö tai viranomainen, joka kokee yksilön tarvitsevan oppilashuollon palveluita, ilmoittaa opettajalle näkemyksensä, minkä jälkeen opettaja kokoaa tarvittaessa yksilöllisen oppilashuoltoryhmän, jolloin hän kuulee lasta, oppilasta, opiskelijaa ja tämän huoltajia yksilöllisen oppilashuoltoryhmän rakenteesta. Tässä työryhmän nimeämä toimiva viranomainen valmistelee vastuuhenkilönä oppilashuoltokertomuksen, joka siirretään sivistysviraston oppilaskohtaiseen rekisteriin.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia

voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä
- kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset sekä toteutetut toimenpiteet, kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa
- tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Oppilashuoltosuunnitelman liitteeksi tulee koko esi-, perus- ja lukio-opetusten yhtenäinen lomakkeisto koskien oppilashuoltoa.

Mikäli oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja luovutetaan, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella on luovutettu. Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon rekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

7 NUORISOTOIMI

Nuorisotoimen toiminnan tarkoituksena ja tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia. Nuorisolain mukaan nuorisotyö ja –politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Nuorisotyö on tavoitteellista kasvatustyötä. Keskeisimmät pyrkimykset ovat vahvistaa lasten ja nuorten itsetuntoa onnistumiskokemusten avulla ja kehittää sosiaalisia taitoja yhdessä toimimisen kautta. He oppivat myös toimimaan sääntöjen mukaisesti ja yhteisvastuullisesti huolehtimaan, että homma toimii. Nuorisotiloissa pyritään järjestämään avointa toimintaa ja erilaisia teemapäiviä, askartelukursseja, esityksiä, toimintapäiviä loma-aikoina ja retkiä esimerkiksi elokuviin, diskoihin, konsertteihin, keilaamaan ja tapahtumiin. Vuosittain pyritään järjestämään mahdollisimman monipuolista toimintaa, jotta jokainen lapsi ja nuori löytäisi ainakin jotain, mihin osallistua. Tavoitteena on tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä tarjota elämyksiä ja positiivisia kokemuksia.

Nuorisotoimen toiminta on päihteetöntä ja savutonta ja toiminnassa kannustetaan päihteettömään elämäntapaan. Ehkäisevää päihdetyötä on kaikki toiminta, jossa lapsi/nuori saa positiivisia kokemuksia ilman päihteitä. Nuorisotilalla keskustellaan tupakoinnista ja kannustetaan tupakoinnin lopettamiseen. Päihteettömään elämäntapaan ohjataan luomalla mahdollisuuksia osallistua itseä kiinnostaviin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin. Varsinaisesti ehkäisevän päihdetyön tekemiseen nuorisotoimi panostaa vahvasti vuosittain Ehkäisevän päihdetyön viikolla. Nuorisotoimi järjestää viikon jokaiselle arkipäivälle yläkoululaisille ja lukiolaisille teemaan liittyvää toimintaa.

7.1 Nuorisotiedotus ja neuvontapalvelut

Nuorisotiedotus ja neuvontapalvelut järjestetään valtakunnallisen Nuortenelämä.fi – verkkopalvelun kautta (www.nuortenelama.fi). Nuortenelämä.fi on verkkopalvelu Suomessa asuville nuorille, jonka tuottaa Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Palvelu tarjoaa opastusta ja ohjausta nuoren elämän eri tilanteissa. Palvelussa on mm. tietoa ihmissuhteista ja seurustelusta, hyvinvoinnista ja terveydestä, omasta taloudesta, omaan kotiin muuttamisesta, työstä ja yrittäjyydestä sekä netistä ja mediasta, ja siellä on mahdollista myös luottamuksellisesti tehdä kysymyksiä, joihin saa henkilökohtaisen vastauksen. Nuoret voivat myös itse tuottaa sisältöä verkkopalveluun.

Nuorten kuulemista tehdään ympäri vuoden. Vuosittain tehdään kysely retkikohteista ja toimintatoiveista, jotta mahdollisimman moni löytäisi jotain mieluista, johon osallistua. Pienessä kunnassa paljon tulee toiveita myös suoraan lapsilta ja nuorilta. Lisäksi käytössä on Nuortenideat.fi.-palvelu, joka on osa oikeusministeriön demokratiapalveluita. Palvelu tarjoaa nuorille matalan kynnyksen palvelun osallistua ja vaikuttaa sekä tulla kuulluksi. Nuorisotilakokouksissa nuoret saavat päättää määrärahojen käyttökohteista.

7.2 Rautavaaran Nuorisovaltuusto RaNuVa

RaNuVa kokoontuu tarpeen mukaan. RaNuVa antaa pyydettyä lausuntoja, tekee aloitteita, osallistuu Itsenäisyyspäivän ja Veteraanipäivän juhlien, Rautavaara-päivien ja Vanhusten viikon tapahtumien järjestämiseen. Lisäksi RaNuVa järjestää erilaisia tempauksia esimerkiksi vanhusten piristykseksi. Pääkohderyhmä toiminnan järjestämisessä on kuitenkin nuoret, joille RaNuVa järjestää teemapäiviä koululla, retkiä, tapahtumia ja konsertteja.

7.3 Rautavaaran nuorten ohjaus- ja palveluverkosto

Rautavaaran nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kuuluvat tahot, jotka tekevät töitä nuorten parissa: sivistystoimi, nuorisotoimi, Etsivä nuorisotyö, sosiaalityö, terveystoimi, Metsäkartanon Nuotta-hanke, Rautavaaran Työraitti ry, Rautavaaran seurakunta, TE-toimisto ja poliisi. Kokoontumisia on harvakseltaan, mutta ydintoimijoiden kohtaamiset ovat säännöllisiä ja akuutteihin tilanteisiin nopeasti puuttuvia. Tapaamisissa nostetaan esille ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä nuorten elämässä ja kerätään tietoa päätöksenteon tueksi. Nuorille suunnattujen

palvelujen keskinäisen toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävinä on koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi, edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta, suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi sekä edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta.

8 ETSIVÄ NUORISOTYÖ

8.1 Nuoret ja nuoret aikuiset 16 – 29 -vuotiaat

Ennalta ehkäisevän työn näkökulmasta tarkasteltuna 13 - 15 –vuotiaat yläkoululaiset kuuluvat etsivätyön kohderyhmään. Erityisnuorisotyöntekijän työaika jakautuu Rautavaaran kunnassa siten, että erityisnuorisotyöntekijä tekee 50 % työajasta etsivää nuorisotyötä ja 50 % koulukuraattorin työtä.

Ennaltaehkäisevän työn yleisenä ja yhteisenä tavoitteena on niin yläkoululaisten kuin toisen asteen opiskelijoidenkin kohdalla, aktivoida ja motivoida nuoria koulun käyntiin ja opintojen suorittamiseen. Huomio on nuorissa, jotka ovat vaarassa pudota koulurytmistä tai lopettaa koulun. Tärkeintä on pyrkiä estämään yksinäisyyden, eristäytymisen ja eriarvoisuuden lisääntyminen sekä tarjota nuorille asiakkaille tukea oman elämän suunnittelussa. Tukea tarjotaan aina 29 ikävuoteen asti.

Erityisnuorisotyöntekijä työskentelee yhtenäiskoululla ja lukiossa aamupäivisin ja esiintyvän tarpeen mukaan. Työntekijä ottaa etsivän nuorisotyön merkeissä vastaan virastotalolla iltpäivisin tai varatulla ajalla. Mikäli nuorelle on kertynyt opinnoissa paljon poissaoloja, opinnot eivät etene, koti – ja etätehtävät ovat toistuvasti tekemättä tai jos tiedetään, että vapaa-ajalla on jotakin ongelmia esimerkiksi elämönhallinnassa tai perhetilanteesta, etsivään otetaan yhteyttä ensisijaisesti opettajien ja opinto-ohjaajan toimesta. Usein nuori itse yhdessä perheen kanssa hakeutuvat keskustelemaan nuoren tilanteesta ja näin yhteistyöllä asioiden eri puolet voidaan nostaa esille. Etsivä voi yksilöohjauksen muodossa aktivoida nuorta opintoihin ja olla tukena arjen rytmittämisessä. Iltpäivisin erityisnuorisotyöntekijän työaika kohdentuu tuen tarjoamiseen opiskelu- ja työpaikan hakemisessa, asumisasioissa, harrastus- ja vapaa-ajan aktiviteettien etsinnässä. Tavoitteena on yksilön tukeminen aktiiviseksi toimijaksi omassa elämässään. Toiminta tapahtuu lähikontakteina, puheluin ja erilaisin viestein. Tärkeintä on pitää jatkuvaa kontaktia yllä ja tarjota tukea aktiivisesti nuoren käyttöön.

Erityisnuorisotyöntekijä on aktiivisesti mukana yläkoulun 9-luokkalaisten nivelvaihteyöskentelyssä, kun haku ja siirtyminen 2. asteelle ovat edessä. Syksyllä koulun alkaessa 9 – luokkalaisten haastatellaan ja kartoitetaan heidän tulevaisuuden suunnitelmia. Mikäli nuori tarvitsee koulupaikkahaun vuoksi tukea, käydään asiat yhdessä läpi ja tutkitaan eri vaihtoehtoja. Nivelvaihteyöskentelyä jatketaan vielä seurannan ja jatkotuen muodossa uudelle opiskelupaikkakunnalle, saattaen vaihtaen nuorelle saadaan tuki myös uudelle paikkakunnalle.

Sosiaalitoimen kanssa tehtävä yhteistyö on vakiintunut toimivaksi niin, että alle 29-vuotiaiden toimeentulohakijoiden tuen tarve arvioidaan yhdessä sosiaaliohjaajan, asiakkaan ja erityisnuorisotyöntekijän kesken, jolloin jatkopolkujen suunnittelu alkaa heti asiakkuuden alussa luontevasti. Tarpeen tullen myös kaikki alle 29-vuotiaat työttömät nuoret, jotka tulevat Rautavaaran kuntaan kuntouttavaan työtoimintaan ovat hankkeen yksilöohjauksen piirissä. Yhteistyötä nuorten ja nuorten aikuisten asioissa tehdään sosiaalitoimen, Työraitti ry:n (nuorten työpajatoiminnan järjestäjä) ja TE-palvelujen kanssa.

Varusmies- tai siviilipalvelusta suorittamassa olevat rautavaaralaiset nuoret miehet, joiden palvelus keskeytyy tai heillä on palvelukseen mentäessä tai sieltä pois päästessä ongelmia työ- opiskelu-, asumis- tai toimeentuloasioissa, kuuluvat etsivän nuorisotyön palvelujen piiriin.

Etsivä nuorisotyö on mukana kutsunnoissa Aikalisä- toiminnan kautta tarjoten kontaktin ja tuen tilanteessa, jossa palvelukseen astuminen viivästyy jostain syystä. Etsivän kanssa nuori voi pohtia tavoitteellista toimintaa odotusajalle ennen seuraavia kutsuntoja.

Nuorten tavoittamiseksi ja tiedon jakoon on otettu käyttöön useita eri some-alustoja. Näillä pyritään saavuttamaan nuoret ja tiedottamaan tärkeistä hakupäivämääristä, tapahtumista, koulutuksista, kesätyöpaikoista ja muusta tarjolla olevasta toiminnasta. Etsivästä nuorisotyöstä ja koulukuraattorin palveluista tiedotetaan seuraavissa applikaatioissa: Instagram, Snapchat, Facebook, Messenger, Twitter, Discord sekä Wilma ja sähköposti.

8.2 Ennaltaehkäisevä työ

Ennaltaehkäisevän työn tavoitteena on niin yläkoululaisten, toisen asteen opiskelijoidenkin kuin nuorten aikuisten kohdalla, aktivoita ja motivoita heitä koulun käyntiin, opiskeluun, työpaikan hakemiseen ja oman elämän sekä arjen haltuun ottoon. Pienimmille koululaisille kunnan erityisnuorisotyöntekijä tulee tutuksi koulukuraattorina, jonka luokse pääsee juttelemaan ihan tavallisista asioista ja jolle voi kertoa luottamuksellisia asioita turvallisesti.

Rautavaaralaisille nuorille on selvää, että ammatillisten opintojen perässä täytyy muuttaa pois kotoa. Ollessaan yksin vieraalla paikkakunnalla nuorelle voi syntyä ongelmia opiskelussa ja arjen hallinnassa. Vanhempien resurssit huolehtia nuorten opiskelusta toisella paikkakunnalla ovat rajalliset pitkien etäisyyksien vuoksi. Poismuutto voi olla myös pelottavaa ja kaiken uuden haltuunotto vaatii tukea ja rohkaisua. Tällöin etsivän tärkein tehtävä on aloittaa nuoren tukeminen jo ennen kuin nuori muuttaa uudelle paikkakunnalle. Yhdessä nuoren kanssa tutkitaan, mistä eri palvelut ja toiminnot löytyvät, mitä harrastuksia paikkakunnalla on tarjolla ja mistä löytyvät opiskeluun ja itsenäiseen selviytymiseen erilaiset tukimuodot.

Nuori voi lähteä tutustumaan lähiseudun opiskelupaikkakunnille (Iisalmi, Siilinjärvi, Nurmes, Valtimo, Kuopio, Joensuu) etsivän kanssa. Myös oppilaitosvierailut onnistuvat etsivän kanssa myös niihin oppilaitoksiin, joihin koulun puitteissa ei pääse tai ehditä tutustumaan. Etsivä voi toimia nuoren tukihenkilönä nuoren muuttamisen jälkeen, mikäli hänen kotipaikkakunnakseen jää kuitenkin muuton jälkeen Rautavaara. Yhteistyö eri paikkakuntien etsivien kanssa mahdollistaa nuorelle varmuuden niin, että asiat järjestyvät ja tukea on saatavilla myös uudella paikkakunnalla. Tiedonsiirtoon tarvitaan tässä aina nuoren ja alaikäisen kohdalla huoltajan lupa. Kun tiedonsiirto ja kontakti toiselle paikkakunnalle tehdään huolellisesti, nuorelle tulee vahvempi selviytymisen tunne ja rohkeus pyytää apua hankalissa tilanteissa. Etsivä nuorisotyö jatkaa hyväksi koettua käytäntöä tukien nuorten kesätyöllistämistä ja tiivistää yhteistyötä paikallisten yrittäjien, kunnan ja työkoordinaattorin kanssa. Tavoitteena on tutustuttaa nuoria eri työnantajiin, yrittäjiin ja työpaikkoihin, hakuprosesseihin sekä avustaa yrittäjyyskasvatuksessa.

9 YLEISSIVISTÄVÄ TYÖ

9.1 Kirjastopalvelut

Kirjasto tarjoaa erilaisia elämyksiä kaiken ikäisille. Kirjasto voi toimia kokoontumispaikkana eri ikäryhmille ja tarvittaessa kohtaamispaikkana eri ikäryhmille. Asiakkaiden käytössä on kaksi tietokonepäätettä, joiden käyttö on maksutonta. Kirjastosta löytyy monenlaista materiaalia kaikenikäisille asiakkaille. Kirjasto on tärkeä tietolähde koululaisille ja opiskelijoille. Kirjasto tarjoaa paitsi viihdettä myös tietoa ja oppaita eri harrastuksiin. Monelle kirjastokäynti voi rytmittää päivää ja olla myös lepopaikka kiireettömän ja rauhallisen tunnelman vuoksi. Kirjasto tarjoaa luettavaksi päivän sanomalehdet ja aikakauslehdet. Tarjolla on myös mahdollisuus asioida omatoimisesti.

9.2 Kansalaisopisto

Rautavaaralla toimii Kuopion kansalaisopisto Koillis-Savon alueopisto. Lapset ja nuoret voivat osallistua kaikille heitä kiinnostaville kurseille. Ainostaan lapsille ja nuorille suunnatut kurssit suunnitellaan ja räätälöidään aina tilanteen ja tarpeen mukaan. Vuosittain järjestetyssä Metsästäjätkinto-kurssilla osallistujat ovat pääosin yläkouluikäisiä. Kurssimaksuissa on käytössä sisaralennus 50 % alle 16-vuotiaille sisaruksille toisesta sisaruksesta lähtien. Yksi täysi kurssimaksu oikeuttaa muut sisarukset yhteen puolihintaiseen kurssiin, sisaralennus ei koske materiaalmaksuja eikä yksilö- ja pienryhmäopetusta. Alueopisto pyrkii mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan kaikki saamansa kurssitoiveet.

9.3 Kulttuuritoimi

Kulttuuritoimi yhteistyökumppaneiden kanssa järjestää kesällä Rautavaaran vuosittaisen kohokohdan eli Rautavaara-päivät. Kahden päivän ajan eri puolilla kuntaa järjestetään monipuolista ohjelmaa. Suurimman osan päivien tapahtumista yhdistykset ja seurat järjestävät talkoilla. Kulttuuritoimi järjestää vuoden aikana vähintään yhden kulttuuriesityksen päivähoitolapsille, peruskoululaisille ja lukiolaisille. Esitys järjestetään koulupäivän aikana, jotta jokainen lapsi ja nuori pääsee varmasti osallistumaan. Kulttuuritoimen elokuvaretket ovat elokuvavalinnoiltaan kohdistettu aikuisväestölle, mutta myös nuoret ovat tervetulleita mukaan. Kulttuuritoimi tarjoaa esiintymistilaisuuksia lapsille ja nuorille Rautavaara-päivien pääjuhlassa sekä Veteraanipäivän ja Itsenäisyyspäivän juhlissa.

9.4 Liikuntatoimi

Rautavaaralla on mahdollista harrastaa monipuolisesti liikuntaa. Monitoimitalon kuntosalin käyttö on maksutonta. Se on avoinna viikon jokaisena päivänä aamusta iltaan. Monitoimitalon salivuoroja on mahdollista myös yksityishenkilöiden hakea.

Monitoimitalon läheisyydessä on urheilukenttä, frisbeegolfrata, rantalentopallokenttä ja pesäpallokenttä. Talvisin pesäpallokentän paikalla on luistelukenttä. Alueella on myös pururata, joka talvisin on ajettu hiihtoladuksi. Valaistujen reittien pituudet ovat yksi, kaksi, kolme ja viisi kilometriä, lisäksi ei-valaistuna on kahdeksan kilometrin mittainen latu.

Lähiliikunta-alue on Vaaran helmen alueella, Ollintorin vieressä oleva Puutonsuiston-puisto, jossa on lasten leikkikenttä ja senioripuisto eli senioriliikuntalaitteita, joita myös alakouluikäiset käyttävät aktiivisesti. Tasainen monitoimikenttä mahdollistaa monenlaiset pelit ja toiminnat.

Rautavaaralla on kuusi kunnan ylläpitämää uimarantaa/uimapaikkaa, jotka ovat Hiekkahäikän, Iso-Valkeisen, Rouskunhiekan, Saarelan, Syvä-Kankaisen ja Öljäkän uimarannat. Tekninen toimi huoltaa uimarantojen rakenteita ja ympäristöä kesäkautena. Terveystarkastaja suorittaa veden mikrobiologista tarkkailua (kolme näytettä uimakauden aikana) ja sukeltaja tutkii pohjan. Uimavedestä otetut näytetulokset laitetaan näkyville uimarannan ilmoitustaululle. Siilinjärven ympäristöterveyspalvelut huolehtivat veden laadun tarkkailusta koko uimakauden ajan 15.6. - 31.8. Muita uimapaikkoja ovat Katajamäen uimaranta, Lapinjärven uimaranta ja Ylä-Luostan uimaranta.

Rautavaaralla sijaitsee Tiilikkajärven kansallispuisto. Tiilikan lisäksi kunnan alueella tai lähistöllä on myös muita upeita vaellusreittejä, kuten Huuhkajan kierros, Holinrotko, Kipari, Metsäkartanon retkeilyreitit, Raesärkät ja Volokin polku sekä Talonpojan taival eli valtakunnallinen UKK-reitti. Moottorikelkkailun harrastajille on valmiita runkoreittejä, joita pitkin pääsee esimerkiksi Kuopioon, Tahkovuorelle, Vuokattiin, Kaaville ja Nurmekseen. Melojille on tarjolla melontareittisuunnitelmia ja kanoottien vuokraus onnistuu Metsäkartanolla.

Liikuntalain mukaisesti yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien tehtävä. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä

järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät (liikuntalaki 18.12.1998/1054 1 luku 2 §). Liikuntapaikkojen hoito on keskitetty teknisen toimen alaisuuteen. Jalkapallokentän hoito on ulkoistettu liikuntaseuralle.

Liikuntatoimi järjestää lapsille ja nuorille sählykerhoja ja vuosittain Lasten Olympialaiset alle kouluikäisille. Yläkoululaisia ja lukiolaisia osallistuu liikuntatoimen järjestämiin tapahtumiin: touko-kesäkuussa Ikääntyneiden ulkoilupäivään ulkoiluttajina sekä elokuussa Ikääntyvien Olympialaisiin toimitsijoina. Liikuntatoimi järjestää keilaus- ja uintiretket. Uintiretket ovat arkisin päiväsaikaan, joten esimerkiksi kotona lasten kanssa olevat huoltajat lapsineen voivat osallistua. Liikuntatoimi järjestää kesällä myös lasten uimakoulut.

Rautavaaran kunta tukee liikuntaseuroja myöntämällä toiminta-avustuksia. Käytössä on myös ohjauspalkkiojärjestelmä. Vuosittain eri seuroille jaetaan tukea sen mukaan, miten toiminnoissa on ollut osallistujia. Myös pätevyys vaikuttaa eli mitä korkeamman valmentajatutkinnon ohjaaja on suorittanut, sitä parempi korvaus.

10 MUITA LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA TUKEVIA TOIMIJOITA

10.1 Rautavaaran nuorisosirkus

Tavoitteet

Rautavaaran Nuorisosirkus ry:n tavoitteena on järjestää alueellista sirkustoimintaa. Tavoitteena on saada toimintaan mukaan mahdollisimman paljon lapsia ja nuoria ja täten lisätä yhteisöllisyyden tunnetta ja tukea lapsia ja nuoria kasvussa ja kehityksessä. Harrastuksena sirkus on monipuolinen ja konkreettinen kiinnostaen niin tyttöjä kuin poikia. Näin sirkuksella on hyvä mahdollisuus saada piiriinsä myös ne lapset ja nuoret, jotka eivät ole löytäneet itselleen harrastusta muualta. Sirkus tarjoaa kaikille avointa harrastustoimintaa, jonka pyrkimyksenä on ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä. Harrastajat ovat pääasiassa rautavaaralaisia, mutta toimintaan voi tulla mukaan myös lähikunnista.

Nykytila

Rautavaaran nuorisosirkus järjestää sirkusharjoituksia 2 kertaa viikossa. Harjoitusten pituus on 1,5 h kerrallaan. Toiminta koostuu sirkusharjoituksista, leiritoiminnasta, sirkusesityksistä sekä sirkuskoulujen järjestämisestä. Sirkuksen harjoitukset ovat Rautavaaralla monitoimitalolla, mutta suuri osa esityksistä ja sirkuskouluista järjestetään lähipaikkakunnilla. Sirkus hankkii ja ylläpitää monipuolista välineistöä ja tukee jäseniään heidän välinehankinnoissaan. Sirkus tarjoaa lisäksi esiintymisasut ja välineistöä kaikille harrastajille, joten omia välineitä ei ole pakko hankkia.

Rautavaaran sirkus pyrkii pitämään osallistumismaksut alhaisina, jotta jokaisella lapsella olisi mahdollisuus harrastaa sirkusta. Jäsenmaksu kattaa mm. vakuutuksen sirkustoimintaan. Jäsenmaksusta on mahdollista saada myös vapautus, mikäli perheen taloudellinen tilanne on haasteellinen. Mukaan toimintaan voi tulla milloin, myös kesken lukukauden, saapumalla mukaan harjoituksiin.

10.2 Rautavaaran Evankelisluterilainen seurakunta

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan oleellinen osa ihmisen hyvinvointia on se, että elämällä on tarkoitus ja suunta. Jokaisen seurakunnan yksi neljästä perustehtävästä on kristillinen kasvatus. Rautavaaran seurakunta toteuttaa tätä 3-vuotiaista alkaen alakouluikään asti päiväkerhotojen kautta. Kerhotojen kautta lähes koko ikäluokan. Oleellinen osa kasvatustyötä on 15 vuoden iässä käytävä rippikoulu. Myös sen kautta kohdataan lähes koko ikäluokka. Osa rippikoululaisista tulee mukaan seurakunnan isokoulutukseen ja on mukana seuraavan vuoden rippileirillä, jotkut useampanakin vuotena. Seurakunnan tekemän kasvatustyön

kautta on tarkoitus antaa elämään eväitä ja erityisesti tuoda esille se, että jokaisen ihmisen elämällä on tarkoitus ja päämäärä.

Seurakunnan resurssit kasvatustyössä ovat lastenohjaaja, pappi ja kanttori. Jatkuvasti heikkenevässä taloustilanteessa resursseja ei ole mahdollista lisätä. Nuorisotyöntekijää ei ole. Lapsityön tilanne Rautavaaran seurakunnassa on erittäin hyvä verrattuna suurempiinkin yksiköihin. Monessa suuremmassa seurakunnassa reilusti alle puolet ikäluokasta osallistuu seurakunnan kerhoihin. Nämä ovat lähtökohdat joilla seurakunta tekee kasvatustyötä lasten ja nuorten keskuudessa. Kristillinen arvomaailma, tarkoitus elämälle ja suunta ovat ne eväät, joita seurakunta pyrkii antamaan Rautavaaran lapsille ja nuorisolle.

11 TYÖLLISYYSSTRATEGIA

Rautavaaran kunta on päivittänyt Rautavaaran työllisyysstrategian 2018 - 2021, joka on paikallinen työllisyyden kehittämisohjelma. Strategiassa on tehty toimintalinjauksia Rautavaaran kunnan alueen työllisyyden parantamiseksi. Työllisyyden hoito on olennaista hyvinvoinnin turvaamiseksi. Hyvinvointi kulkee jatkumona perheisiin, lapsiin ja nuoriin lisäten arjen hallintaa ja tyytyväisyyttä elämään. Rautavaaralla on kuntatasolla lukuisia mahdollisuuksia positiiviseen tulevaisuuden tekemiseen. Työllisyyden edistämiseksi tarvitaan edelleen uusia valtakunnallisia toimia, mutta myös niitä tukevia paikallisia toimenpiteitä. Parhaimmillaan se on poikkihallinnollista ja kumppanuuteen perustuvaa toimintaa, koska toimenpiteitä on mietittävä hyvin erilaisissa työmarkkinatilanteissa olevien väestöryhmien ja ihmisten kannalta.

Pitkäaikaistyöttömyyden hoidon siirtyminen enemmän kuntien vastuulle on tuonut mukanaan ongelmia. Sosiaalitoimen resurssit eivät yksin riitä. Monialaisella seudullisella yhteistyöllä pyritään löytämään uusia toimintatapoja. Strategiatyöryhmän työn pohjalta käynnistyi MYÖ, TYÖ, HYÖ 1 - Myötämäkeen työkuntoa tai hyvinvointia hanke (4/2018 – 12/2019). Hankkeen tavoitteena oli selvittää pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakykyä eri toimijoiden välisen yhteistyön ja moniammatillisen tiimin avulla.

Hankkeen tulosten innoittamana kunnassa suunniteltiin moniammatillisesti jatkohanke MYÖ, TYÖ, HYÖ 2 (1.4.2020 – 31.3.2023), jossa hyvät käytänteet ja uudet jatkoideat viedään eteenpäin seuraavalle tasolle.

Tavoitteisiin pääsemiseksi työvoimakysymykset vastuutetaan työkoordinaattorille, joka rakentaa toimivan yhteistyöverkoston kunnan, yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden välille. Työkoordinaattori tekee yhteistyötä etsivän nuorisotyön kanssa ja ohjaa kunnan eri lautakuntien viranhaltijoiden ja ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä työttömien palvelujen suhteen. Työkoordinaattori tuntee TE-toimistojen toimintatavat ja on hyvä yhteyskanava työvoimaviranomaisten suuntaan. Tärkeä painopiste on yrittäjyyden kasvatuksessa, uuteen yrittäjyyteen kannustamisessa ja niiden mahdollisuuksien tukemisessa, jotka johtavat itsensä työllistämiseen yrittäjänä. Erittäin tärkeä rooli on nuorten kesätyömahdollisuuksien järjestelyssä ja nuorten tukemisessa työuralle.

Rautavaaran Työraitti ry

Rautavaaran Työraitti ry järjestää työpajatoimintaa kaikille 14 – 60- vuotiaille, mutta pääkohderyhmänä ovat alle 29-vuotiaat nuoret. Työraitille nuoret voivat mennä esimerkiksi TET-jaksolle, kesätöihin, oppilaitosten työssäoppimisjaksoille ja nuoret aikuiset vaikka työkokeiluun ja kuntouttavaan työtoimintaan. Siellä on mahdollisuus suorittaa myös oppilaitosten näyttötutkintoja, kokonaisen ammattitutkinnon ja oppisopimuskoulutusta.

Työpajajaksojen keskeisin tehtävä on tukea nuoren ja asiakkaiden arkielämäntaitoja, sosiaalista vahvistumista ja omatahtista yhteisöllistä kasvua ohjatusti työssä oppien. Työraitti tarjoaa mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun työntekoon, sekä räätälöityyn polkuun

koulutukseen, sen loppuun suorittamiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa tai avoimille työmarkkinoille työllistymiseen. Pitkään työttöminä olleille, syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille Työraitti tarjoaa mahdollisuuden elämänvalintojensa ohjattuun suunnitteluun sekä realististen tavoitteiden asettamiseen. Yksilöllisellä ohjauksella asiakkaita tuetaan ja autetaan heidän tarpeiden mukaan, hyödyntäen kunnan monialaisia yhteistyöverkostoja. Tämä kaikki toiminta on samalla ennalta ehkäisevää päihdetyötä.

Sattuman Verstaalle ja Sattuman Kaappaan sijoitetut nuoret pääsevät työn kautta tutustumaan eri työmuotoihin monipuolisesti. Verstaalla valmistetaan ja entisöidään erilaisia puutuotteita huonekaluista koriste-esineisiin. Lisäksi Verstaan kautta järjestyy mm. kiinteistöhoitotöitä ja apuvälinehuoltoa ja Jäteaseman hoitaminen kerran viikossa kuuluu myös Työraitin vastuulle. Sattuman Kaapassa ja Kahviossa on Postin palvelupiste, Matkahuollon asiamiespiste, kierrätysmyymälä, käsityömyymälä ja kahvio. Sattumassa tehdään korjausompelua, tilausleivonnaisia, jaetaan EU-ruokapaketteja ja järjestetään mm. hygieniaosaamiskoulutusta. Työraitin kautta kuntalaiset voivat tilata siivouksia ja Työraitti tekee myös henkilökohtaista avustustyötä tarpeen mukaan.

Työraitin toimintaa tullaan kehittämään myös verkossa tapahtuvaan kontaktiin ja yhteydenpidon suuntaan. Digitaalisen toiminnan kautta Työraitti ry pystyy tarjoamaan enemmän palveluja sellaisille henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta kulkea päivittäin kirkonkylän keskustassa sijaitsevalle toimipisteelle.